

EEN NIEUWE VONDST VAN DE EIVORMIGE WATERBIES (*ELEOCHARIS OVATA* (ROTH) ROEM. & SCHULT.) IN LIMBURG

G.M.T. Peeters, Henri Tijssenstraat 17, 6042 BV Roermond

Het Stevol-gebied is een ontgrondingsgebied gelegen tussen de dorpen Stevensweert, Ohé en Laak enerzijds en het Julianakanaal anderzijds. Als gevolg van de ontgroning ontstaat een grote waterplas die deels weer wordt aangevuld. Bij de hierop volgende inrichting zal natuurontwikkeling een belangrijke leidraad zijn. Op 16 augustus 2002 werd tijdens veldwerk in het kader van de floramonitoring van de nieuw ingerichte delen van het gebied een groeiplaats van de Eivormige waterbies (*Eleocharis ovata* (Roth) Roem. & Schult.) ontdekt. In deze bijdrage zal die vondst kort worden toegelicht.

GROEIPLAATS

De groeiplaats bevindt zich in een in 2001 aangevuld en vervolgens ingericht deel van het gebied langs de noordoever van de Stevol-plas (kilometerhok 60-12-22). Bij de inrichting is een licht glooiend terrein gecreëerd met een min of meer parallel aan de oeverlijn gelegen stelsel van laagtes in de vorm van 'nevengeulen' die 's winters met

water gevuld zijn, maar in het zomerhalfjaar grotendeels droogvallen. Het substraat bestaat voornamelijk uit zand vermengd met wat grind. In de laagtes is hierop plaatselijk al een dun sliblaagje afgezet. In één van deze laagtes is in 2002 een kleine populatie van de Eivormige waterbies ontdekt (figuur 1). Maximaal zijn dat jaar acht polletjes geteld. De Eivormige waterbies groeit hier in een zeer lage en open pioniervegetatie. Hiervan zijn vier

vegetatieopnamen gemaakt (tabel 1). Door de aanwezigheid van Beklierde duizendknoop (*Persicaria lapathifolia*), Blaartrekkende boterbloem (*Ranunculus sceleratus*), Moeraskers (*Rorippa palustris*) en enkele tandzaad-soorten (*Bidens spec.*) kan deze vegetatie tot de Tandzaad-klasse (*Bidentetea tripartitae*) worden gerekend. Door het ontbreken van kensoorten is een nadere identificatie op associatieniveau niet mogelijk. Wel staat de Eivormige waterbies te boek als kensoort van de Midden-Europese Associatie van Eivormige waterbies (*Eleocharitetum ovatae*) (WEEDA et al., 1998). Deze associatie wordt tot de Dwergbiezen-klasse (*Isoeto-Nanojuncetea*) gerekend; met uitzondering van Greppelrus (*Juncus bufonius*) ontbreken de voor deze klasse kenmerkende soorten echter in de opnamen.

VOORKOMEN

Dit is de derde vondst van de Eivormige waterbies in Limburg. Eerder is de soort aangetroffen bij Schinveld en in de omgeving van Stramproij¹. Bij Schinveld (kilometerhok 60-44-33) werd de soort in 1994 ontdekt langs een in het kader van een herinrichting afgevlakte oever van een beek (CORTENRAAD, 1995); nadat de soort hier in 1995 enigszins was toegenomen, is ze het jaar daarna verdwenen als gevolg van vergraving van de groeiplaats (mededeling G. van der Mast). In 1998 werd de soort ontdekt langs een recent gegraven poel in het natuurgebied het Areven (kilometerhok 57-48-41) ten westen van Stramproij (CORTENRAAD & MULDER, 1999). Op het kleinschalig afplaggen van de oevers van deze poel het volgende jaar reageerde de soort positief (mededeling J. Geraedts). Hoewel deze eenjarige soort hier in 2002 niet kon worden teruggevonden, waarschijnlijk als gevolg van het permanent hoge waterpeil die zomer waardoor er geen zaden zijn gekiemd, is het aannemelijk dat ze hier nog steeds voorkomt.

Met uitzondering van bovengenoemde vindplaatsen zijn de dichtstbijzijnde groeiplaatsen van de Eivormige waterbies gelegen in de visvijvers bij Genk en Hasselt in Belgisch-Lim-

FIGUUR 1
Eivormige waterbies
(*Eleocharis ovata*). Enkele
bloestengels verzameld op
19 augustus 2002 in het
Stevol-gebied. Duidelijk
zichtbaar zijn de
heldergroene stengels met
de kenmerkende ovale
(eivormige) hoofdjes (foto:
J. Klinckenberg).

TABEL I

Vegetatieopnamen van de groeiplaats van de Eivormige waterbies (*Eleocharis ovata*) in het Stevol-gebied (Braun-Blanquet schaal), (j) staat voor juveniel.

Opname	1	2	3	4	
Ax	186,963	186,961	186,959	186,942	
Ay	348,104	348,101	348,095	348,095	
Datum 2002	16-VIII	16-VIII	19-VIII	19-VIII	
Oppervlakte (m x m)	2 x 2	2 x 2	2 x 2	2 x 2	
Bedekking (%)	15	10	5	5	
Aantal soorten	18	9	6	10	
<i>Eleocharis ovata</i>	r	r	r	+	Eivormige waterbies
Kensoorten Tandzaad-klasse (<i>Bidentetea tripartitae</i>)					
<i>Persicaria lapathifolia</i>	+	+	+	+	Beklierde duizendknoop
<i>Ranunculus sceleratus</i>	.	+	+	+	Blaartrekkende boterbloem
<i>Bidens tripartita</i>	+	.	.	r	Veerdelig tandzaad
<i>Rorippa palustris</i>	+	r	.	.	Moeraskers
<i>Bidens frondosa</i>	r	.	.	.	Zwart tandzaad
<i>Bidens cernua</i>	r	.	.	.	Knikkend tandzaad
Overige soorten					
<i>Lycopus europaeus</i>	r	+	r	.	Wolfsfoot
<i>Salix alba</i> (j)	+	+	+	+	Schietwilg (j)
<i>Poa annua</i>	+	+	.	+	Straatgras
<i>Typha latifolia</i> (j)	+	.	r	r	Grote lisdodde (j)
<i>Juncus bufonius</i>	r	.	.	r	Greppelrus
<i>Matricaria recutita</i>	r	.	.	.	Echte kamille
<i>Salix cinerea</i> (j)	r	.	.	.	Grauwe wilg (j)
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	r	.	.	.	Grote waterweegbree
<i>Juncus compressus</i>	r	.	.	.	Platte rus
<i>Plantago major</i> ssp. <i>intermedia</i>	r	.	.	.	Getande weegbree
<i>Juncus effusus</i>	r	.	.	.	Pitrus
<i>Echinochloa crus-galli</i>	r	.	.	.	Hanenpoot
<i>Elytrigia repens</i>	.	r	.	.	Kweek
<i>Polygonum aviculare</i>	.	r	.	.	Varkensgras
<i>Chenopodium album</i>	.	.	.	r	Melganzenvoet
<i>Veronica catenata/anagallis-aq.</i>	.	.	.	r	Rode/Blauwe waterereprijs

burg. Hier groeit ze plaatselijk talrijk. Deze groeiplaatsen behoren tot de meest noordwestelijke in Europa (CORTENRAAD, 1995). In Nederland is de Eivormige waterbies een uitermate zeldzame verschijning. De eerdergenoemde vondst bij Schinveld was de tweede voor Nederland. Eerder was de soort alleen in 1848 aangetroffen langs de Waaloever bij Weurt (MENNEMA, 1980). Recent is de soort ook weer in het Midden-Nederlands rivierengebied gevonden, namelijk in een natuurontwikkelingsgebied bij de Sliedrechtse Biesbosch (VAN DER MEIJDEN *et al.*, 1999).

HERKOMST

Hoe de soort in het Stevol-gebied terecht is gekomen is niet duidelijk. De vrucht is evenals bij de andere soorten van het geslacht *Eleocharis* een nootje dat voorzien is van borstels. Verspreiding kan plaatsvinden via water of uitwendig via dieren (BOUMAN *et al.*, 2000). Het is derhalve goed denkbaar dat de soort zo op natuurlijke wijze het Stevol-gebied heeft bereikt. Hoewel watervogels hierbij de meest waarschijnlijke diergroep vormen, is een (al dan niet opzettelijke) rol van

de mens bij de aanvoer van de zaden niet uit te sluiten.

SUMMARY

A NEW LOCATION FOR OVATE SPIKE RUSH (*ELEOCHARIS OVATA* (ROTH) ROEM. & SCHULT.) IN LIMBURG

This contribution reports a new location for *Eleocharis ovata* in a pool at the Stevol area. This was the third observation of this species in Limburg. The location is described and some comments are made on the field characteristics, distribution and ecology of the species.

NOOT

I In het waarnemingenbestand van het Genootschap bevindt zich ook een opgave van de Eivormige waterbies uit de omgeving van Echt (1994, kilometerhok 60-12-54). Deze opgave is onjuist en te wijten aan een invoerfout (mededeling H. van Buggenum). Ze dient derhalve te vervallen.

LITERATUUR

- BOUMAN, F., D. BOESEWINKEL, R. BREGMAN, N. DEVENTE & G. OOSTERMEIJER, 2000. Verspreiding van zaden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- CORTENRAAD, J., 1995. Uit de flora van Limburg. Aflevering 38. Natuurhistorisch Maandblad 84(4): 82-84.
- CORTENRAAD, J. & T.J.D. MULDER, 1999. Uit de flora van Limburg. Aflevering 40. Natuurhistorisch Maandblad 88(2): 36-39.
- MENNEMA, J., 1980. Eivormige waterbies. In: J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate. Atlas van de Nederlandse flora I. Uitgestorven en zeer zeldzame planten. Kosmos, Amsterdam.
- MEIJDEN, R. VAN DER, W.J. HOLVERDA & L.H. DUISTERMAAT, 1999. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1997, 1998 en 1999. Gorteria 25(6): 117-136.
- WEEDA, E.J., R. VAN 'T VEER & J.H.J. SCHAMINÉE, 1998. *Bidentetea tripartitae*. In: J.H.J. Schaminée, E.J. Weeda & V. Westhoff. De vegetatie van Nederland. Deel 4. Plantengemeenschappen van de kust en van binnenlandse pioniermilieus. Opulus Press, Uppsala/Leiden.

R E C E N T V E R S C H E N E N

C. MOORS, 2003. Jaarverslag Hoge Fronten 2003 (inclusief inventarisatierapport). 43 + 36 pp. Stichting CNME Maastricht & Mergelland, Natuur- en Milieueducatie & Ecologisch beheer, Maastricht. Het rapport is in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum en voor € 10,- per rapport (excl. verzendkosten) te bestellen bij het CNME te Maastricht (tel. 043-3219941). De Hoge Fronten is een Beschermd Natuurmonument aan de rand van de stad Maastricht. De Hoge Fronten bestaat uit restanten van de vestingwerken uit de 17^e en 18^e eeuw. In het gebied

heerst een warm klimaat door de verscholen ligging en de muren die warmte opnemen en weer afgeven. Hierdoor komen er zuidelijke soorten voor, zoals de Muurhagedis en de Vroedmeesterpad. Het rapport bevat informatie over de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in het gebied in 2002. Hierbij wordt ingegaan op inrich-

ting en onderhoud, beheer (waaronder schapenbegrazing), recreatie, educatie en voorlichting. Ook wordt verslag gedaan van de waargenomen flora en fauna. In 2002 werden onder meer Kleine vuurvlieg, Spaanse vlag en Boswitje waargenomen. De gegevens omtrent de vegetatiemonitoring zijn in een bijlagenrapport gebundeld.

Wie zijn rapport opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een korte inhoudsbeschrijving opsturen naar de redactie o.v.v. "recent verschenen".

Guido Verschoor